

og Kyrenaikaarkæologiens nuværende Stade. Først naar dette Bind er udkommet, vil man kunne danne sig et klart Billede af, hvor mange af Thriges Resultater endnu holder Stik.

Rudi Thomsen.

»Udvalget til Folkeoplysnings Fremme«, som tidligere udgav professor Johannes Østrups tre bøger om »Det nye Ægypten«, »Det nye Tyrki« og »Arabiens Historie« samt professor Arthur Christensens skildring af »Det gamle og det nye Persien«, har (1935) udvidet denne fortjenstfulde serie med en beskrivelse af *Spanien i vore Dage*, hvis forfatter er den udmærkede nylig døde kender af romansk kultur og folkeliv, bibliotekar Hans Aage Paludan. Bogen indledes med to kapitler om henholdsvis »landet« og »folket«, begge skrevet paa selvsyn og derfor levende fortalt og rige paa oplysende og maleriske detaljer. I et meget fyldigt afsnit betitlet »Fire store Problemer« analyseres 1) kirkens plads i det spanske samfund og navnlig dens indflydelse paa undervisningen; 2) de sociale vanskeligheder, som ses paa baggrund af en (for lidet dybtgaaende) omtale af erhvervslivet; 3) catalonernes selvstændighedsbestræbelser og Madrid-regeringens reaktion derimod; og endelig 4) spaniernes evindelige besværligheder i deres marokkanske kolonirige. Paludans personlige kendskab til spanierne gør ham ikke blind overfor deres svagheder. Læsningen af den her nævnte oversigt over deres kulturelle, sociale, økonomiske og politiske problemer virker derfor paa udenforstaaende højst mistrøstigt og giver ikke stort haab om en rolig og lykkelig udvikling for det spanske folk.

Efter at de drivende kræfter og de store stridsspørgsmaal saaledes er præsenteret, rummer de sidste $\frac{2}{5}$ af bogen en ret indgaaende skildring af den almindelige historiske udvikling. Den indleder med at optrække hovedlinjerne for tiden mellem napoleonskrigene og Alfons XIII's overtagelse af regeringen i 1902. Dernæst skildres monarkiets voxende svækkelse gennem den følgende menneskealder, det politiske livs forfald, kongens lidet heldige personlige indgriben og officerernes stigende indblanding i ledelsen af statens sager, der kulminerede under Primo de Riveras diktatur 1923—30. I virkeligheden blev diktaturet pinden til monarkiets ligkiste, da kongen i den almindelige opfattelse kom til at staa som diktaturets repræsentant. Selv fremtrædende højre-parlamentarikere brød med monarkiet, fordi de havde mistet al tillid til Alfons XIII. Arbejderne og det intellektuelle borgerskab indgik den traditionelle revolutionære alliance. Samtidig

agiterede og revolterede anarkister og kommunister, mens tilstanden i hele landet blev mere og mere opløst og kaotisk. Da kommunevalgene 12. april 1931 gav de republikanske partier et overvældende flertal i byerne, foretrak kongen 14. april at forlade landet uden at abdicere for at afvente resultatet af de kommende Cortes-valg, som dog kun yderligere styrkede den anti-monarkiske linje. Efter kongens ønske undgik man derved borgerkrig, og revolutionen forløb da ogsaa ganske blodløs.

»Spanien er sovet ind som kongerige og vaagnet op som republik«, sagde monarkiets sidste konseilspræsident, admiral Aznar, til formanden for »den republikanske komité«, Alcalá Zamora, der blev ministerpræsident i en provisorisk regering. Derimod kom republikanerne ikke sovende til organiseringen af den nye tingenes tilstand. Paa et møde i San Sebastian i august 1930 var ganske vist republikanere, catalanere og syndikalister blevet enige om at styrte monarkiet, men om alt andet var de i bund og grund uenige. Den nyvalgte grundlovgivende Cortes, som aabnedes 14. juli 1931, blev derfor valpladsen for uafslidelige brydninger mellem partier og personer. Trods alt lykkedes det, i hvert fald i formen, at løse en række af de store opgaver, som pressede paa: den nye, republikanske forfatning (som indførte ét-kammer, gav alle 23-aarige, ogsaa kvinder, valgret, sekulariserede undervisningen, berøvede den katolske kirke dens offentligretlige særstilling og satte den paa lige fod med alle andre trosamfund), adskillelsen af stat og kirke med opløsning af jesuiterordenen, statens overtagelse af ejendomsretten til alle kirker og klostre og deres jordegods samt forbud mod at kirken under nogen form drev politisk virksomhed, undervisning eller erhverv; forsøget paa at løse jordproletariatets problemer ved konfiskation uden erstatning af grandernes og mod erstatning af andre godsbesidderes jorder; og endelig omdannelse af Catalonien til en »autonom region«, hvis »generalitet« fik myndighed over undervisning, kommunalstyre, domstole, jernbaner, skove, politi, sundhedsvæsen og landbrug.

Skønt Paludans fremstilling slutter i januar 1935, giver den alligevel mange fingerpeg til forstaaelse af den borgerkrig, som skulde udbryde i juli 1936, rent bortset fra at general Sanjurjos mislykkede monarkistkup i Madrid og Sevilla i august 1932, det catalanske generalitets opstand i Barcelona 1934, der brød sammen under truslen fra Madrid-regeringens kanoner, og samme aar den revolutionære rejsning i Oviedo, hvis excesser betaltes tilbage med dobbelt mønt af marokkanske fremmedlegionærer og maurertropper, ligesom de bestandige uroligheder af anarkister og

kommunister tydeligt viser, at det aldrig lykkedes republikken at skabe virkelig ro og stabilitet i landet. — Skønt man til tider kunde ønske noget mere fordybelse i de drivende kræfter bag begivenhederne, har historikerne alligevel stort udbytte af Paludans bog, som afhjælper et virkeligt savn for danske læsere. Den er ogsaa overordentlig velskrevet, omend af og til den overbroderede stil vanskeliggør tilegnelsen en smule. Et ledsagende kort til at folde udenfor bogen er nyttigt, men kunde godt have medtaget nogle flere navne uden at blive utydeligt. Derimod er det yderst upraktisk, at der ikke er i det mindste et navneregister.

Frantz Wilhelm Wendt.
